

סיכום על מסכת תרומות

פרק ג'

"מי ומה לא יתרמו ואם תרמו אין תרומתן תרומה"

1. התורם חבית של יין וידוע היתה שהיא של חומץ אינה תרומה והטעם דייך וחומץ שני מינים הן וכתוב והרמותם ממנו או ילפינן מכדגן מן הגורן (כדלעיל בפ"ב).
2. מינה שליח לתרום וביטלו קודם שתרום והטעם לפי שתרום שלא ברשות בעלים.
3. פועלים עמי הארץ והטעם דסתם פועל אין לו רשות בעלים.
4. התכוון לומר תרומה ואמר מעשר והטעם דבעינן שיהיה פיו ולבו שוין.
5. נכרי התורם של ישראל אפי' ברשות והטעם דילפינן מכן תרימו גם אתם לרבות שלוחכם, מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית.
6. אין תורמין זיתים על שמן ולא ענבים על יין ולכ"ע היין והשמן אין תרומתן תרומה והטעם דילפינן כדגן מן הגורן דוקא מן הגמור על הגמור ולא מן שאינו גמור על הגמור, (ומשום הקרא אז בדיעבד תרומתו תרומה כבמשנה י', וכאן מבואר הטעם בירושלמי) דרבנן גזרו מפני שהוא גורם טורח לכהן לכתוש הזיתים ולדרוך הענבים.
7. אין תורמין מן הלקט והשכחה והפאה והטעם משום דהוה מן הפטור על החיוב.
8. ולא מן ההפקר והטעם דכתיב ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך יצא ההפקר שידך וידו שין.
9. ולא ממעשר ראשון שנטלה תרומתו והחידוש אע"פ שהלוי הקדימו בשבליים ולא הפרישו ממנו תרומה גדולה והטעם דהוא כבר נפטר מתרומה גדולה והוה מן הפטור על החיוב.
10. ולא ממעשר שני שנפדו אפי' שעכשיו הם חולין והחידוש והטעם כנ"ל.
11. ולא מהקדש שנפדו אפי' שעכשיו הם כחולין רגילים והחידוש שנמרחו ע"י הגזבר ובזה נפטרו.
12. ולא מן הפטור על החיוב ולא מן החיוב על הפטור והטעם משום דלא הביאו שליש אין יכול לחול עליהם שם תרומות ומעשרות.
13. ולא מן התלוש על המחובר ולא מן המחובר על התלוש והטעם דכתיב והרומתם ממנו דוהרמותם משמע דוקא תלוש וממנו משמע שיהיו שניהם שוים.
14. ולא מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש, והטעם דכתיב היוצא השדה שנה שנה.
15. ולא מפרות חוצה לארץ על פירות הארץ ולא מהארץ על חוצה לארץ והטעם דכתיב וכל מעשר הארץ מזרע הארץ גלי קרא במעשר וה"ה בתרומה.

"מי ומה לא יתרמו ואם תרמו תרומתן תרומה"

1. חרש המדבר ואינו שומע והטעם שהוא בן דעת אלא לכתחילה צריך להשמיע הברכה לאזניו וברכה אינה מעכבת.
2. קטן שהגיע לחינוך ולא הביא שתי שערות לר' יהודה והטעם דלית ליה הסברה של מאת כל איש.
3. זיתים על שמן וזיתים לב"ש דסוברים תרומת עצמן בהם, והטעם משום דעל הזיתים עצמן זה מן הגמור על הגמור.
4. אלא, והטעם לפי שאינו יכול לברך וברכה אינה מעכבת.
5. ערום, והטעם כנ"ל משום דכתיב ולא יראה בך ערות דבר.
6. בעל קרי, והטעם כנ"ל בזמן תקנת עזרא בעל קרי צריך לטבול.
7. שכור, והטעם דאינו יודע לתרום מן היפה דכתיב מכל חלבו את מקדשו ואינה מעכב.
8. סומא, והטעם כנ"ל.
9. לא במדה ובמשקל ובמנין, והטעם דכתיב ונחשב לכם תרומתכם דבעינן באומד וקרא אסמכתא בעלמא.
10. שמן על זיתים הנכתשים ויין על ענבים הנדרכים והטעם דרבנן גזרו שמא אח"כ ילך לכתחילה למסוק ולדרוך בטומאה, ולכתחילה שרי ורבנן גזרו דיחזור ויתרום.
11. מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו וכן להיפך וכן מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו והטעם משום דכתיב כדגן מן הגורן דוקא מן הגמור על הגמור ולא שאר דברים וקרא אסמכתא בעלמא.

"מי ומה תרומתן תרומה לכתחילה"

1. קטן שהגיע לעונת נדרים לר' יוסי והטעם משום דזה כמו נדר ונדבה שמועיל בקטן בן י"ב.
2. שמן על זיתים הנכבשים וכן מן היין על ענבים העומדים לצמוקים והטעם משום דכבר נגמרה מלאכתו.
3. שמן על זיתים לאכילה וזיתים על זיתים לאכילה ונמלך לכתשן לשמן והטעם שבשעת מעשה תרם כהוגן על דבר שנגמרה מלאכתו.